

لیاقت گڈگور جذبیاں نال پر وچا پنجابی شاعر

Liaqat Gadgor: Punjabi poet of Emotions

Dr. Saima Batool

Assistant Professor-Punjabi, Lahore College for women university, Lahore.
dr.saima.11@gmail.com

Dr. Mariam Sarfraz

Assistant Professor-Punjabi, Lahore College for women university, Lahore.
maryamch093@gmail.com

Dr. Maria Umar

Assisrtaant Professor-Punjabi, Lahore College for women university, Lahore.
mariaumar@gmail.com

KEYWORDS

Pioneer
 Milesstonesin
 Liaqat Gadgour
 Okran
 Characterized
 Superficial Themes
 Socio-Political
 Testament

DATES

Received 10-03-2025
Accepted 10-05-2025
Published 30-06-2025

QR CODE

ABSTRACT

Liaqat gadgour hails from the land of Nosha peer, a pioneer of punjabi language and litratur, specially from the the village of Jhurranwali in Gujrat.Gujraat is a blessed land in this regard, as many poets and writers were born here.These individuals played a significant role in elevating the region's reputation and acheived notable milesstonesin litrature.Liaqat gad gour is among these remarkable individuals. Liaqat Gadgour is a master of his proession and has been spreading knowledge for the past thirty three years, retiring in 2018. Poetry is his passion, and he has been fulfilling this passion by publishing books at diffrent times.So far, he has written five books. His fifth book is Okran. In this book he has written Hamad and also expressed his love and effection for his prophet Muhammad PBUH. Liaqat Gadgour,s poetry is characterized by its wisdom, patience,and insight into the world's impermanance.His language is simple.He has written about various aspects of life, weaving his thoughts and experiences into verse. Rather than just focusing on romantic or superficial themes, he has beautifully captured the socio-political realities of our time. Moreover, his love for the Punjabi language and culture is evident through out his work, serving as a testament to his devotion.

<https://journals.mehkaa.com/index.php/negotiations/article/view/138>

تلخیص:

لیاقت گڈ گور کا تعلق نوشہ پیر کی سر زمین جھیور انوالی گجرات سے ہے جو کہ پنجابی زبان کے پہلے نثر نگار مانے جاتے ہیں۔ گجرات اس حوالے سے بڑی قسمت والی سر زمین ہے کہ یہاں بڑے بڑے پنجابی زبان کے شاعر اور ادیب پیدا ہوئے ہیں۔ ان علمی ادبی ہستیوں نے اپنے خطے اور زبان کا نام روشن کرنے میں خاص کردار ادا کیا ہے۔ لیاقت گڈ گور بھی انہی خاص لوگوں میں گنے جاتے ہیں۔ انہوں نے جس طرح اپنی مادری زبان کی خدمت کی ہے اور اپنی ثقافت اور اصل جڑوں سے جڑے ہوئے ہیں پنجابی زبان کو اپنے ایسے بیٹوں پہ ہمیشہ فخر رہے گا۔ لیاقت گڈ گور پیشے کے لحاظ سے سکول ماسٹر ہیں اور اب ریٹائر ہو گئے ہیں شاعری ان کا شوق ہے اور وہ اپنے اس شوق کو پورا کرنے کے لیے اب تک شاعری کی پانچ کتابیں لکھ چکے ہیں۔ ان کی سب سے آخر میں چھپنے والی کتاب کا نام اوکڑاں ہے یہ نظموں پہ مشتمل ہے انہوں نے اپنی دوسری کتابوں کی طرح اس کتاب کا آغاز بھی اللہ اور اس کے رسول کی تعریف سے کیا ہے۔ ان کی زبان بہت سادہ ہے اور وہ اپنی شاعری میں اپنی ثقافت کے ساتھ ساتھ سماجی اور سیاسی مسائل کو بھی موضوع بناتے ہیں۔ وہ احساسات سے بھرپور شاعر ہیں۔ روایتی رومانوی شاعری اور مافوق الفطرت باتیں بیان کرنے کی بجائے وہ زندگی کے حقائق کو بیان کرتے ہیں اور صوفی شعر کی طرح دنیا کی بے ثباتی کو بیان کرتے ہوئے اپنی شاعری سے اصلاح کا کام لیتے ہیں۔ بحر حال ان کی پنجابی زبان اپنی ثقافت اور اپنی روایات سے تعلق مثالی ہے اور ان کی شاعری کا خاص حصہ ہے۔

لیاقت گڈ گور جی دا تعلق پنجابی زبان دے موہر لے نثر نگار نوشہ گنج پیر دی دھرتی جھیور انوالی نال اے جھیور انوالی گجرات دا اک پنڈا اے گجرات دی سر زمین ایس کچھوں بڑی کرماں والی تے بھاگاں والی اے کہ ایہتھے پنجابی زبان تے ادب دی سیوا کرن والے کئی شاعر ان تے ادبیاں اکھ پٹی تے ایس دھرتی داماں ودھاوون وچ اپنا نو یکلہ کردار نبھا کے پتر ان توں سپتراں دا مقام حاصل کیتا۔ لیاقت گڈ گور جی وی ایہناں سپتراں وچوں اک نیں۔ جنہاں نہ صرف ایس دھرتی نوں مان یوگ بناوون وچ اپنا حصہ پایا اے سگوں پنجابی ماں بولی نوں وی اپنے ایہو جیسے پتر ان تے ہمیشہ فخر رہے گا۔ جنہاں اپنیاں ریتاں روائتاں اپنے وسیب تے اپنی بولی نال جڑ کے اپنیاں پور کھاں اپنی مٹی تے اپنی اصل نال جڑت دا ثبوت دتا اے۔ لیاقت گڈ گور جی پیشے دے حساب نال اک اُستاد نیں تے تیتی سالوں تائیں پڑھیبھاراں نوں علم دا چانن ونڈ دیاں 2018ء وچ ریٹائر ہوئے نیں۔ شاعری اوہناں دا شوق تے جنون اے تے اپنے ایس جنون نوں اوہ وکھو وکھ ویلیاں وچ کتاباں داروپ دے کے پورا کر دے آئے نیں۔ ہن تائیں اوہناں دیاں پنج کتاباں سدھراں، سفنے، اونسیاں، گنجھلاں تے اوکڑاں چھاپے چڑھ چکیاں نیں۔ اوہناں دی شاعری اپنے آل دوالے دی دس پاؤندی اے اپنی رہتل تے اپنے وسیب نوں بیاندی اے۔ تے ایہدے نال نال اوہناں دیاں فکراں تے سوچاں وچ وی انت دی ڈونگھیاں اے۔ سادگی،

اُلفت، دُکھ سکھ، سانجھ، تصوف اپنا ورثہ تے وسیب نال جڑت اوہناں دی شاعری دے نولیکے انگ نیں۔ ایس حوالے نال الطاف سکندر بوسال لکھدے نیں:

”فن دی کوئی وی شکل ہووے اوہد ا سب توں پہلا اصول ایہہ ہوندا اے کہ اوہ فن اپنے آل دوالے دی مورت ہوندا اے، تے لوکائی دی ورتن بولی تے رہتل وچ گھنیا ہو یا ہندا اے۔ لیاقت گڈ گور جی دی شاعری ایس اصول تے پوری اتردی اے۔ کیوں جے اوہناں دے کلام وچ سانوں اپنا آل دوالا رہتل تے دُکھ سکھ دے رنگ جا جا کھلے نظریں پیندے نیں۔“ (1)

ایس کتاب اوکڑاں دا مڈھ وی اوہناں اپنیاں دو جیاں کتاباں وانگ حمد توں بدھا اے تے پنجابی شعری ریت نوں برقرار رکھ کے ریتاں دے راکھے بنن دا ثبوت دتا اے۔ گڈ گور جی دے دل وچ رب تے اوہدے رسول دی محبت کُٹ کُٹ کے بھری ہوئی اے۔ ایس لئی ای تاں اوہ کہندے نیں کہ جیہدے دل دی دھرتی رب تے اوہدے رسول دے نال ہری ہووے اوہ وچار اکھویں ہو سکدا اے۔ اوہ تاں بھاگاں والا ہوندا اے رب تے بھروسہ کرن والے اوہدی یاد نوں اپنے دل وچ وسادن والے تے اوہدے شکر گزار بندے تاں مقدر راں والے ہوندے نیں جیویں لیاقت صاحب لکھدے نیں:

گڈ گور لئی تیری رحمت اے کافی

کیوں دنیا آہندی وچارا اے مینوں (2)

جیویں جیویں بندے تے پشلا پہرہ اوندا اے اوہ دنیا داری توں دور تے رب دے بوہتا نیڑے ہوندا اے روح اپنے اصل دل نٹھدی اے کیوں جے انسان ہر چیز دا زوال تے بے ثباتی اپنیاں اکھاں نال دیکھدا اے۔ دنیا دی ناپائیداری تے بے ثباتی اُنج دی پنجابی شاعر ادا من پسند موضوع رہیا اے لگ بھگ ہر صوفی شاعر دنیا دے عارضی پنے نوں اپنے ڈھنگ نال بیان کر کے ایس فانی دنیا توں چت چاون دی گل کیتی اے۔ بابا فرید ہووے تے بھائی بلھے شاہ وارث شاہ ہووے تے بھائی شاہ حسین ہر صوفی شاعر دنیا نوں فانی آکھ کے آخرت دی فکر کرن دا درس دتا اے۔ ڈاکٹر شہباز ملک شاہ حسین دیاں کافیاں بارے لکھدے نیں:

”شاہ حسین کی شاعری کا بیشتر حصہ دنیا کی بے ثباتی سے تعلق رکھتا ہے ہر انسان کو آخرت کی فکر کرنی

چاہیے اور محض چند روزہ زندگی خالق کائنات کی یاد سے غفلت میں نہیں گزارنی چاہیے۔“ (3)

دنیا فانی اے نک جان والی اے پر فیروں انسان ایس عارضی حیاتی وچ اُنج رُجھیا ہو یا اے جیویں ایہتھے ای ہمیش رہنا ہووے۔ دنیا دی ہر شے نوں زوال اے۔ کوئی وی ہمیشہ اکوجیہا نہیں رہندا جو انی بڑھپے وچ بدل جاندا اے دن رات وچ بہار خزاں وچ بدل جاندا اے۔ لیاقت گڈ گور ہوراں وی صوفی شاعر اے وانگ ایس گل ول دھیان دیوانیاں ہو یاں آکھیا اے۔ کہ انسان جتاں مرضی تکبر مان کر لوے اخیر اوہدا غرور مٹی وچ ای رل جاندا اے:

”اوہ دھون صراحی کتھے گئی

اوہ تیر نگاہی کتھے گئی

جدھی رونق ساہی کتھے گئی

دس میرے ماہی کتھے گئی“ (4)

ادب ہمیشہ مقصدیت توں بھر پور ہوندا اے سکوں جیسی ادب وچ کوئی مقصد کوئی سکھیا نہ ہووے اوہ ادب اکھوان دے قابل ای نہیں ہوندا شاعر ہمیشہ اپنی شاعری راہیں ہمت حوصلے صبر تے امید دادرسی دیندے نہیں سماج سدھارتادی گل کردے نہیں اوہ مایوسی تے تھوڑ دلی نوں چھڈ کے چنگے ویلے یاں چنگے دن آون دی آس دادیو ابالی رکھن دی مت دیندے نہیں۔ ہمت دالک بنھی رکھن لئی پریردے نہیں۔ ماڑا چنگا ویلا سب تے اوندا رہندا اے جے بندہ چاہوے تے اوہ کیہہ نہیں کر سکدا اوہ ہمت کرے تاں سہی منزل آپ اوہدے ول ٹر کے آجاندا اے۔ ایس حوالے نال مت دیندیاں تے ہمت کرن لئی آکھدیاں اُستاد دامن ہو ریں لکھدے نہیں:

بندہ	کرے	تے	کیہہ	نہیں	کر سکدا
وقت	بُرے	توں	بُرا	وی	جاندا
رانجھا	تخت	ہزار یوں	ٹرے	تاں	سہی
پیراں	ہیٹھ	سیالاں	دا	جھنگ	اوندا

اے“ (5)

کدیں وی کوئی حالت ہمیشہ نہیں رہندی گڈی دا پیہہ کدیں تھلے تے کدیں اُتے ہوندا رہندا اے چنگے مندے حالات بندے تے اوندے رہندے نہیں بس بندہ کوشش کرے تے کیہہ نہیں کر سکدا اوکھا ویلا لنگھ ای جاندا اے۔ بُرائی اخیر تک ای جاندا اے شروچ بھادیں بڑی کھچ ہوندا اے پر بُرائی کدیں وی ہمیشہ نہیں رہ سکدی کالی رات تک ای جاندا اے۔ ظالم کنی دیر تائیں ظلم کر سکدا اے ہر شے دی اخیر ہونی اے۔ لیاقت گڈ گور ہو ریں وی ایس گل دا پرچار کردے وکھالی دیندے نہیں:

رات ہنیری مک جانی ایں

وگدی اکھ وی سک جانی ایں

اکھ ظالم دی جھک جانی ایں

اوکھے ویلے لنگھ جانے نہیں

اثر دعاواں کر جانا ایں

دنیا توں مک شر جانا ایں (6)

وقت ہمیشہ اکو جیہا نہیں رہندا ایہہ ہمیشہ بدلدار ہندا اے دن رات وچ تے رات دن وچ وٹیندی رہندی اے۔ ہر شے نوں زوال اے سداناں اکورب سوہنے دارہنا اے باقی سب فانی تے عارضی اے ہر جذبہ ہر رشتہ زوال پذیر اے پر عشق اوہ جذبہ اے جیسی کدیں زوال نہیں پر ایہدے لئی شرط اے کہ عشق وچ پکیائی ہووے عاشق اپنے محبوب لئی سب کجھ لٹا دین دا حوصلہ رکھدا ہووے سچے عاشق ہمیشہ اپنے محبوب دی خیر منگدے نہیں۔ اوہناں دا اپنا جووی حال ہووے اوہ اپنے پیارے اپنے سجن اپنے متر

نوں سکھی ویکھنا چاہندے نیں۔ عاشق دے اپنے دل تے بھاویں چھریاں چل رہیاں ہوں پر اوس دا سخن وسدا رہوے۔ اوس نوں اپنا پیارا اپنا محبوب وسدا وسدا رہوے تاں اوہ سکون محسوس کر دا اے پر محبوب نوں کٹھن اوی لگے تاں عاشق اوس دی پیڑ محسوس کر دا اے۔ اوہ اپنے محبوب داناں اُچا ویکھنا چاہندا اے۔ محبوب دی عزت اوہدے وقار وچ ودھا ای سچے عاشق دے دل دی منشا ہوندی اے۔ عاشق تے محبوب دی ایس حقیقت تے چانن پاوندیاں لیاقت گڈ گور ہوریں لکھدے نیں۔

”اوہدے سر الزام ناں ہووے

اوہداناں بدنام ناں ہووے

روپ اوہدے دی شام ناں ہووے

خاص روے اوہ عام ناں ہووے

ساڈا کیہ اے ساڈی خیراے“ (7)

پیڑ کیہ ہوندی اے ایہہ صرف اوہی سمجھ سکدا اے جیہیں نے پیڑ جری ہووے جتی پاون والے نوں ای پتہ ہوندا اے جتی کتھے لگدی اے۔ ایس لئی ای تاں میاں محمد بخش ہوراں تاثیر پیدا کرن لئی پیڑ نوں لازمی آکھیا اے۔ کسے دی تکلیف اوہدوں ای محسوس ہوندی اے جدوں بندہ آپ اوس تکلیف وچوں لنگھیا ہووے جدوں آپ اوہ دکھ جریا ہووے جس تن لاگے سوا ای تن جانے جتھے اگ بلے اوہی تھیں سڑے ”ہجر فراق دا غم“ وچھوڑا سجنان دی لا پرواہی اپنیاں ولوں ملن والا دھوکہ فریب تے بناں غلطی سزا ایس سب دی تکلیف اوہ ای جاندا اے جیہڑا ایس پینڈے پیا ہووے۔ بناں غلطی دے سزا بھگتن والے دی پیڑ اوہ ای جاندا اے اُتوں تاں لوکی بس گلاں کر دے نیں لفظاں نال دلا سے دیون دا آہر کر دے نیں اوہ کیہہ جانن بندہ کس تکلیف توں لنگھیا اے۔ لیاقت گڈ گور بڑے پکے پیڑے تے دانش مند شاعر نیں جیہڑے نیرے شعر نہیں لکھدے سگوں اپنے آل دوالے کھلرے دکھاں درداں نوں زبان دیون تے قادر جا پدے نیں انج گڈ اے جیویں اوہ اپنیاں تجربیاں تے واپریاں بیتیاں نوں شیداں داروپ دے کے لوکا کئی نوں سمجھا رہے ہوں اپنی نظم ”توں کیہ جانیں“ وچ اوہ ایس گل دا ای متارا کر دیاں لکھدے نیں:

”سجھے یار حقیر کیہ ہوندا اے

کے سانجھ تے فیر کیہ ہوندا اے

مرنا بے تقصیر کیہ ہوندا اے

توں کیہ جانیں توں کیہ جانیں“ (8)

رہ تے توکل تے اوس تے بھروسہ انسان نوں جیون دا حوصلہ دیندا اے جدوں بندہ ایس گل تے یقین کر لیندا اے کہ جو کجھ ہوندا اے جو کجھ ملدا اے تے جو کجھ نہیں ملدا سب رب تعالیٰ دی طرفوں اے تے ایہدے وچ ای بھلیائی اے۔ جدوں بندہ رب دی رضائوں من لیندا اے تاں اوہ سوکھاتے سکھی رہندا اے۔ اوہدی پریشانی مک جاندی اے۔ اوہ ہر حال وچ مطمئن رہندا

اے۔ ایس دلی کیفیت نوی ای فقر آکھیا جاندا اے تے درویشی ایس ہی سوچ داناں اے لیاقت گڈ گور ہوریں وی ساریاں گلاں کر کے
اخیر گرانج جھاڑ دیندے نیں کہ جے رب نوں منظور ہوندا تاں ہو ای جانا سی:

”ساڈے لیکھ نصیب رلے نہیں

قسمت وچ قرار ای نہیں سی

ایہہ نہیں سچا پیار ای نہیں سی

گڈ گور کدی نہ دوری ہوندی

جے رب دی منظوری ہوندی“ (9)

گڈ گور ہوریں حیاتی دے اوس حصے وچ نیں جدوں بندہ بہت ساریاں گلاں آپ ازمایا ہوندا اے تے جیکر کول شاعری
ورگا فن وی ہووے تاں اوہ اوہناں تجربیاں نوں شعر اں راہیں بیان کر کے نہ صرف اپنے دل دی بھڑاس کڈھ لیندا اے سگوں
دوجیاں نوں ایس فریبی مکار تے مطلبی دنیا دیاں ڈھنگ بازیاں توں چکھنیاں وی کر جاندا اے۔ دنیا صرف مطلب دی اے ایہتھے کوئی
کسے نال مخلص نہیں سب نوں آپو آپنی پئی ہوئی اے۔ سب مکر تے فریبیاں کر رہے نیں اندروں باہروں اکوجیہا کوئی نہیں۔ جیویں
لیاقت گڈ گور ہوریں ازمائی گل بارے لکھدے نیں:

”کل ازمائے ویکھی دنیا

ٹھوک دجا کے ویکھی دنیا

کئیں تے وی اتار نہیں ایہتھے

کوئی کسے دایار نہیں ایہتھے“ (10)

اللہ سوہنے نیں انسان نوں اک دوجے نال پیار محبت تے سانجھ پیدا کرن لئی پیدا کیتا اے پر بندے ایہتھے پتہ نہیں کیہ کیہ کر
رہے نیں انج گڈ اے جیویں اوہناں ہمیش ای ایہتھے رہنا اے۔ اخلاص تے محبت لبھنی اوکھی اے انسان دوستی تے اج دے دور وچ
نک ای گئی اے ہر اک دوجے نوں پیچھے چھڈ کے آپ اگے نکلنا چاہندا اے۔ ایس نفسا نفسی دے دور وچ اپنا لبھنا بہت اوکھا اے۔ پر
جیکر صوفی شاعر اں دی حیاتی تے جھات پائیے تے اوہناں ہمیش رل کے بہنتے مل کے کھان دا ای درس دتا انسان دوستی نوں ای ودھان
دی مت دتی۔ ایس ای گل بارے دس پاوندیاں امجد علی بھٹی لکھدے نیں:

”صوفیاں دا مقصد لوکائی وچ محبت، بھائی چارہ، احترام آدمیت تے انسان دوستی نوں عام کرنا سی چنانچہ

اوہناں اپنے اپنے ماحول وچ نسل پرستی تے فرقہ بندیوں نوں اک پاسے رکھ کے آپسی محبت دی تبلیغ

کیتی۔“ (11)

سچے تے مخلص دوست یار سجن ہمیشہ اپنے یار متردے خیر خواہ ای ہوندے نیں اگوں بھاویں اوہدے نال چنگا سلوک نہ
ہووے محبوب لا پرواہی ورتے مندا چنگا آکھے پر سچے تے مخلص عاشق داکم محبوب نوں چاہی جانا ہوندا اے۔ اوہدی بھلائی تے اوہدی

خیر خواہی منگنی ہوندی اے۔ یار بھائیں سب کجھ بھل جاوے کسے بیٹے پل نون یاد نہ رکھے پر مخلص دوست یار تے سچا عاشق ہمیشہ اوہدے لئی دعا کر دای کر دای کہ اوس نون ارگاہ وی نہ آوے اوس نون گھلی تتی واوی نہ لگے لیاقت گڈ گور جی اک چنگلے تے مخلص دوست یاں عاشق دیاں ایہناں گناں توں چنگی طرح جانوں چا پدے نیں تاں ای تاں اپنی حیاتی دیاں تجربیاں نون ساڈے نال سانجھا کر دیاں لکھدے نیں:

”کیہ ہو یا جے نکھ نہیں اکا

فیروی مینوں دکھ نہیں اکا

اکو عرض خدا دے اگے

تینوں تتی وانہ لگے“ (12)

لیاقت گڈ گور ہوراں دی شاعری پڑھیاں دو گلاں اگھڑیاں دسدیاں نیں اک تاں اوہناں دیاں نظماں اوہناں دے حیاتی دے تجربیاں دا نچوڑ نیں تے دو جا اوہناں دی شاعری وچ رومانوی کجھ نمایاں اے۔ ایس توں اڈا وہ اپنی شاعری وچ مت دیاں گلاں کر کے ایس گل دا ثبوت دیندے نیں پئی اوہ اک دانے بیٹے تے سیانے جی نیں جیہڑے اپنے شعراں راہیں لوکائی دی تربیت داوی فرض نبھاندے وکھالی دیندے نیں۔ سچناں نون چھڈ دیاں ایہہ گل ذہن وچ رکھنی چاہی دی اے پئی ہو سکدا اے واپس مڑنا پئے جائے ایس لئی حد توں ودھنا نہیں چاہی دا جیویں لکھدے نیں:

”کہن سیانے جدن چھڈیئے

نہدی دندیں سجن چھڈیئے

گڈ گور تینوں پچھتانا پئے جائے

خورے مڑ کے آنا پئے جانے“ (13)

شاعر لوک کیوں جے سماج دے ات حساس جی ہوندے نیں تے اوہ لوکائی دے دکھاں نون اپنا دکھ من کے لفظاں دے پر دے ہیٹھ اوس گھا برتے ورو لے نون بیانن دا بیچ رکھدے نیں۔ لیاقت گڈ گور ہوریں وی اوس حساس پن نال پروچے شاعر نیں تاں ای تاں اوہناں اپنیاں نظماں وچ شاعرانہ انگاں نون بیانیا اے عشق و عاشقی بارے لکھیا اے تے اوتھے ای اوہناں آج دے دور دے سیاسی تے سماجی حالات توں وی گجھے ڈھنگ نال پردہ چکن دا چارالایا اے۔ اوہناں ڈھکے چھپے تے گجھے لفظاں دا ورتاء کر کے اپنی ہڑواڑھ کڈھی اے تے شعری پکیائی دا بھر وال ثبوت دتا اے کہ ایہہ عہدیاں دے پججاری اک دو جے دے سکے نہیں ایہناں اندر منافقت کُٹ کُٹ کے بھری ہوئی اے اوہ اکٹھے بیٹھے جچدے نہیں ایہہ جھوٹ دے سگی نیں تے سچ دے دور دور تائیں بھائی وال نہیں لیاقت گڈ گور ایس سیاسی ماحول تے ٹچر کر دیاں لکھدے نیں:

”ایہہ رل کے بیٹھے جچدے نہیں

ایہہ جھوٹ دے بیلی سچ دے نہیں

ایہہ ہناں وزارت بچ دے نہیں

ہو یا شیر وی عاشق تیراں دا

میرا سوہنا شہر وزیراں دا“ (14)

لیاقت گڈ گوراک ددھیاشاعر ای نہیں سگوں چنگے تے سچے انسان وی نہیں کیوں بے لکھاری دی لکھت نہ صرف اوہدے آل دوآلے دی عکاس ہوندی اے سگوں اوہدی اپنی سوچ تے شخصیت داوی پر توں ہوندی اے۔ گڈ گوراجی دی شاعری پڑھیاں ایس گل داپک ہو جاندا اے کہ اوہ اک احساس تے درد مند شاعر ای نہیں سگوں سچے تے سچے ماں بولی دے پیارے وی نہیں اوہ پنجابی زبان نال ہون والے دھرونوں آپ پنجابیاں دا قصور مندیاں پنجابیاں نوں غفلت دی نیندر توں جاگن لئی نقارہ و جاوندے نہیں اوہ باغ تے مالی دی مثال دے کے مالی دی بد نیتی تے ٹکڑ کر دے نیں۔ اوہناں پنجابی ماں بولی تے دو نظماں ایس پر اگے وچ شامل کیتیاں نیں ایس توں اڈ اوہناں وڈے پنجابی شاعر اں وارث شاہ تے میاں محمد بخش نالے اردو دے وڈے شاعر علامہ اقبال تے نظماں لکھ کے اوہناں نوں نولیکے ڈھنگ نال خراج عقیدت پیش کیتا اے۔ لیاقت گڈ گور ہوریں اپنی قوم نوں علامہ اقبال دا وسریا خودی دا فلسفہ یاد کرواندیاں لکھدے نیں:

”ہوے ہوئے گڈ گور زمانے دے وچ منہ لانا نہیں چاہوند کوئی سانوں

چال غیراں دی چل بے حال ہوئے آج کول ساڈی چال کوئی نہیں“ (15)

اپنی سیہان نوں گواکے جدوں بندہ پرانی راہ تے نکلا اے تاں اوہدی ہر شناخت گواچ جانندی اے اوہ کدھرے داوی نہیں رہندا اوہ قوم کدیں دی ترقی دے راہ نہیں پئے سکدی جہیں نوں اپنی زبان بولدیاں تے اپنے وسیب تے مان کردیاں نموشی ہوندی ہووے۔ لیاقت گڈ گور نے وارث شاہ ہوراں تے نظم لکھ کے اوہناں دے لکھے شعر اں نوں اوہناں دی شخصیت دے نال جوڑن دا کم گڈ گوراجی دانولیکلا تے ودھیایا اے وارث شاہ ہوراں آپ آکھیا سی کہ وارث شاہ اوہ ہمیشہ دی حیاتی جین گے جنہاں نیک کمائیاں کیتیاں گڈ گوراجی اوہناں دے ای شعر نوں اک نواں رنگ دے کے علمی بلندی دا ثبوت دیندیاں لکھدے نیں:

”جھوٹھ آکھدا اے جیہڑا آکھدا اے وارث شاہ نوں مویاں کئی سال ہو گئے

تیرے نال منسوب اے ہیراں وی تیراں وی پیلے وچ سیر وارث“ (16)

ماڑے تے کردار دے ہولے بندیاں توں کدیں وی بندیاں دی اُمید نہیں رکھنی چاہی دی ساڈے صوفی شاعر اں اپنی شاعری راہیں بڑیاں وڈمیاں حقیقتاں توں پردہ چکدیاں اپنے نولیکیاں تجربیاں دی سانجھ پائی اے لیاقت گڈ گور ہوراں میاں محمد بخش دے ناں تے اک نظم لکھ کے میاں صاحب دے سارے حکمت دے موتی اپنی نظم دی لڑی وچ پروکے اوہناں دے کلام دا نچوڑ بیان کر کے حکمت تے دانائی دا چچواں ثبوت دتا اے۔ اوہناں دا ایہہ ڈھنگ چوکھانولیکلا تے من کھچواں اے جیویں لکھدے نیں:

بالکل سچ اے دنیا من گئی جو تساں فرمایا

پنجاب دی اشنائی کولوں فیض کسے نہیں پایا (17)

لیاقت گڈ گور ہوراں دی کتاب اوکڑاں دی آخری نظم "پنجابی" اے۔ ایس نظم راہیں اوہناں پنجابیاں نوں ہوش سنبھالن دادرس دتا اے تے اوہناں نوں اپنا اصل مقام یاد کرن لئی پر پریا اے نالے اپنی ذات نوں سیہان کے اپنے ہوون والے نقصان دی دس پائی اے پنجابیاں نوں اپنی غیرت نوں جگاون داسنیہا دے کے ایہہ آکھیا اے کہ اوہ اپنے پیراں تے آپ کھاڑی مار رہے نیں۔ جے پنجابی آپ نوں اپنی بولی تے اپنے وسیب اپنے پور کھاں نوں آپ عزت نہیں دیوے گا تاں باہروں آکے اوس نوں کوئی کیویں مان دیوے گا ایہہ ای مت دیندیاں گڈ گور جی لکھدے نیں:

کر لے ہن خیال پنجابی

اپنا آپ سنبھال پنجابی (18)

پنجابی پنجاب وایاں دی ماں بولی اے پر ایہہ گل بڑے ہر کھ نال آکھنی پیندی اے کہ ایس زبان نوں ایہدے اپنے ای اپنا سمجھن نوں تیار نہیں۔ زبان کسے وی علاقے یاں خطے دی زبان ای نہیں ہوندی سگوں اوس قوم دا نظریہ تے سیہان وی ہوندی اے تے گل سمجھوں باہر اے کہ پنجابی اپنی سیہان گوان تے کیوں ٹٹلیا ہو یا اے۔ پنجابی اک قدیم زبان اے ایہدی قدامت دا گویڑا ہتھوں لایا جاسکد اے کہ ایس زبان دیاں جڑاں منڈا تے دراوڑی زبانان نال جار لیاں نیں۔ ایہہ اوہ وچاری زبان اے جیہڑی باہمنی وانگ گھروں وگوچی اے تے ہسن والے وی کوئی ہور نہیں سگوں آپ پنجابی ای نیں۔ پنجابی نوں کدیں وی اوہ مان تے ستکار نہیں مل سکیا جیہدی ایہہ حق دار اے ایہہ تاں اوس آپ مہارے اُگن والے بھل وانگ اے جیس دی آبیاری تاں کوئی نہیں کردا پر اوہ فیروں اُگ کے اپنے آل دوالے اپنی واشنا کھلار دار ہندا اے۔ پنجابی زبان دا حال وی اوس بھل وانگ ای اے۔ پنجابی دنیا وچ بولیاں جاوون والیاں زبانان وچوں دسویں وڈی زبان اے ایس نوں سب توں ودھ لوکی بولدے نیں ایس لئی اوہ دن دور نہیں جدوں پنجابی اپنا اصل مقام حاصل کرن وچ کامیاب ہو جائے گی۔ ایس حوالے نال اپنے وچار سانجھے کر دیاں انوار احمد اعجاز ہوریں لکھدے نیں:

”پنجابی زبان ان اکابر کے قصوں کے ذریعے اپنے امکانات کی حدوں اور سرحدوں سے بھی آگے نکلتی

ہوئی آج دنیا کی سر بلند زبانوں کے شانہ بشانہ کھڑی اپنی عظمت کی گواہی دے رہی ہے۔“ (19)

لیاقت گڈ گور ہوریں اپنی شاعری وچ بڑی سادہ زبان ورتدے نیں اوہناں دیاں نظماں غزلاں وچ پنجاب ہسد اوسدا دکھالی دیندا اے۔ اوہ جذبیاں تے احساساں نوں سچھے ڈھنگ نال بیان دا پتچ رکھدے نیں تے اپنے آل دوالے دی سماجی سیاسی تے ثقافتی صورتحال نوں شعر اں راہیں بیان کردیندے نیں۔ لیاقت گڈ گور ہوراں دیاں ایہہ نظماں اوہناں دے ویہاں سالان دیاں تجربیاں داست نیں تے ایہہ پتک لُملے موتیاں دا اچیہا خزانہ اے کہ جو وی ایس نوں پڑھے گا اوہ ادا من وی ایہناں موتیاں نال مالامال ہوندا جاوے گا تے اوہدے دل وچ وی اپنے بزرگاں صوفیاں اپنے وسیب بولی تے رہتل نال محبت دے بھل اُگ کے اپنی واشنا کھلارن لگ پین گے۔

حوالہ جات

1. لیاقت گدگور، گنجھلاں (گجرات: مہر گرافکس اینڈ پبلشرز، 2024)، 10۔
2. لیاقت گدگور، اوکڑاں (گجرات: مہر گرافکس اینڈ پبلشرز، 2025)، 16۔
3. انعام الحق جاوید، امجد بھٹی، مترجم، کلام شاہ حسین (اسلام آباد: نیشنل بک فاؤنڈیشن، 2016)، 23۔
4. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 20۔
5. استاد دامن، دامن دے موتی (لاہور: فیروز سنز، 1993)، 45۔
6. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 22۔
7. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 35۔
8. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 38۔
9. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 41۔
10. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 43۔
11. امجد علی بھٹی، ڈاکٹر، انسان دوستی تے پنجابی شاعری (لاہور: اے ایچ پبلشرز، 2008)، 274۔
12. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 50۔
13. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 70۔
14. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 89۔
15. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 99۔
16. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 104۔
17. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 101۔
18. لیاقت گدگور، اوکڑاں، 103۔
19. انوار احمد اعجاز، ڈاکٹر، معراج نامہ (گوجرانوالہ: کمال پبلی کیشنز، 2021)، 6۔

References in Roman Script

1. Liaqat Gadour, Gujhlana, (Gujraat: Meher Grafics and Publishes, 2024), 10.
2. Liaqat Gadour, Aokran, (Gujraat: Meher Grafics and Publishers, 2025), 16.

3. Inam UL Haq Javed, Amjad Ali Bhatti, Translators, Klaam Shah Hussain (Islamabad: National Book Foundation, 2016), 23.
4. Liaqat Gadgour, Aokraan, 20.
5. Ustad Daaman, Daman dy Moti (Lahor: Feroz Sons, 1993), 45.
6. Liaqat Gadgour, Aokraan, 22.
7. Liaqat Gadgour, Aokraan, 35.
8. Liaqat Gadgour, Aokraan, 38.
9. Liaqat Gadgour, Aokraan, 41.
10. Liaqat Gadgour, Aokraan, 43.
11. Amjad Ali Bhatti, Dr, Inan Dosti Te Punjabi Shairi, (Lahore: A.H.Publishers, 2008), 274.
12. Liaqat Gadgour, Aokran, 50.
13. Liaqat Gadgour, Aokran, 70.
14. Liaqat Gadgour, Aokran, 89.
15. Liaqat Gadgour, Aokran, 99.
16. Liaqat Gadgour, Aokran, 104.
17. Liaqat Gadgour, Aokran, 101.
18. Liaqat Gadgour, Aokran, 103.
19. Anwar Ahmad Ijaz, Meraj Naama (Gujranwala: Kamal Publications, 2021), 6.